

Міністерство культури України

*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 1
від «16» липня 2019 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«ОСНОВИ ЦИРКОВОГО МИСТЕЦТВА»
елементарного підрівня початкової мистецької освіти**

**Київ
2019**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Основи циркового мистецтва» елементарного підрівня початкової мистецької освіти. Київ, 2019. 26 с.

Укладачі: **В. М. Троценко** – директор Київської дитячої музичної школи № 14 імені Д. Б. Кабалевського Солом'янського району (м. Київ), заслужений працівник культури України;
І. А. Жосан – заступник директора з навчальної роботи Київської дитячої музичної школи № 14 імені Д. Б. Кабалевського Солом'янського району (м. Київ), викладач вищої категорії, викладач-методист;
Л. В. Носенко – викладач класу циркового мистецтва Київської дитячої музичної школи № 14 імені Д. Б. Кабалевського Солом'янського району (м. Київ);
Ю. О. Соболєв – викладач класу циркового мистецтва Київської дитячої музичної школи № 14 імені Д. Б. Кабалевського Солом'янського району (м. Київ).

Рецензенти: **А. В. Калиновська** – голова предметно-циклової комісії естрадно-циркових дисциплін Дніпропетровського коледжу культури і мистецтв, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;
Ю. І. Поздняков – завідувач кафедри циркових жанрів Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтв, заслужений артист України.

ЗМІСТ

ВСТУП		3
1.	Мета навчальної програми, мета та завдання нормативного змісту навчальної дисципліни «Основи циркового мистецтва»	4
2.	Рекомендовані форми організації освітнього процесу та види навчальних занять	5
3.	Вимоги до матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу	6
4.	Нормативний зміст і обсяг навчальної дисципліни та результати навчання	7
5.	Форми і засоби поточного та підсумкового контролю	22
6.	Критерії оцінювання рівня досягнення результатів навчання	23

ВСТУП

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «**Основи циркового мистецтва**» (далі – навчальна програма) – документ, що визначає загальний нормативний зміст, обсяг та результати навчання учнів початкової мистецької освіти елементарного підрівня з циркового мистецтва.

Навчальна програма встановлює мету, завдання навчальної дисципліни, перелік ключових компетентностей, рекомендовані форми організації освітнього процесу та види навчальних занять, форми і засоби поточного та підсумкового контролю, рекомендації щодо його проведення, а також критерії оцінювання рівня досягнення результатів навчання.

Опанування нормативного змісту навчальної програми дає можливість здобувачам освіти застосовувати набуті в процесі навчання компетентності, визначені освітньою програмою з циркового мистецтва, у своєму повсякденному житті, а також продовжити навчання на наступному підрівні початкової мистецької освіти за фахом або спорідненим видом мистецтва.

Навчальна програма орієнтована на здобуття початкової мистецької освіти елементарного підрівня здобувачами освіти (учнями) в мистецьких школах (музичних школах, школах мистецтв), а також може бути використана іншими суб'єктами освітньої діяльності, які реалізують програми позашкільної освіти за мистецьким напрямком.

Навчальна програма розрахована на дітей, які розпочинають навчання в 6-7 років (перший клас початкової загальноосвітньої школи), а також може бути реалізована в навчанні осіб старшого віку, які не мають початкових компетентностей, формування яких передбачено цією навчальною програмою. У разі навчання осіб, старших за 6-7 років, строк навчання для опанування змісту навчальної програми може скорочуватись із урахуванням психофізичного розвитку учня/учениці, його/її можливостей, темпу опанування ним/нею нормативного змісту для досягнення результатів навчання, передбачених для четвертого року здобуття освіти на елементарному підрівні. У цьому випадку виклад навчального матеріалу ущільнюється шляхом відведення меншої кількості годин на той чи інший модуль програми.

Навчальна програма є основою для розроблення викладачами робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «Основи циркового мистецтва», в якій конкретизується: тематика; послідовність викладу навчального матеріалу; комплекс художньо-педагогічних методів, підходів та інструментів; заходи поточного контролю та обсяг годин на опанування учнем/ученицею змісту навчальних модулів відповідно до їх здібностей та можливостей.

1. Мета навчальної програми, мета та завдання нормативного змісту навчальної дисципліни «Основи циркового мистецтва»

Мета навчальної програми – узагальнення та систематизація нормативного змісту навчання в логічній послідовності для досягнення учнем/ученицею визначених освітньою програмою нормативних результатів навчання шляхом застосування комплексу педагогічних методів, підходів та інструментів.

Мета опанування нормативного змісту навчальної програми – виявлення та розвиток індивідуальних здібностей учня/учениці в жанрах циркового мистецтва; формування початкових знань, умінь, навичок, розуміння, ціннісних орієнтацій з циркового виконавства шляхом опанування його основ, циркових елементів, вправ та рухів, простих трюків та їх комбінацій; застосування засобів пластичної та музичної виразності; спілкування в колективі, відчуття партнерства при роботі в групових номерах під час створення художнього образу.

Опанування навчальної програми сприяє розвитку в учнів образного мислення та творчих здібностей; вихованню емоційно-вольових якостей особистості; набуттю ними сценічно-естетичного досвіду в процесі активної мистецької діяльності (мистецько-виконавської практики); застосуванню знань, умінь та навичок при створенні концертного циркового номеру; вмінню розкрити характер створеного образу за допомогою засобів пластичної та музичної виразності.

Реалізація змісту навчання передбачає виконання таких **завдань**:

у когнітивній (пізнавальній) сфері – формування знань, вмінь і навичок чіткого технічного виконання циркових елементів; розуміння основ циркового мистецтва; вміння застосовувати навички спеціальної фізичної підготовки та окремі елементи в циркових номерах; усвідомлення необхідності дотримання загальної дисципліни, виконання правил техніки безпеки;

у ціннісно-мотиваційній сфері – розвиток творчих здібностей учнів у процесі оволодіння цирковим мистецтвом; сприяння розвитку здатності до творчого самовираження за допомогою здобутих навичок і вмінь; заохочення бажання учня/учениці до навчання і самореалізації за межами мистецької школи; вміння працювати в колективі;

в емоційній сфері – розвиток естетичних почуттів, смаків, виховання емоційно-вольових якостей особистості, позитивних рис характеру; створення цілісних циркових образів за допомогою уяви і фантазії, а також музики;

у психомоторній сфері – формування здатності учня/учениці до концентрації уваги; досягнення точності виконання початкових практичних завдань та дотримання рекомендацій щодо них; вміння дослухатись до порад і зауважень викладача; опанування навичок копіювати і повторювати рухи.

Зміст навчальної програми спрямований на:

формування творчих здібностей учня/учениці в процесі оволодіння жанрами циркового мистецтва;

ознайомлення з розмаїттям видів та напрямків циркового мистецтва;

розвиток спеціальних фізичних здібностей, оволодіння виконавськими навичками циркового мистецтва та методикою виконання вправ: акробатичних, гімнастичних, вправ з жонглювання та елементів еквілібристики у циркових трюкових комбінаціях;

усвідомлення необхідності дотримання загальної дисципліни, виконання правил техніки безпеки;

вміння перевтілюватись на сцені в необхідний цирковий образ за допомогою основ майстерності актора; підбирати сценічний костюм та реквізит для постановки концертних номерів (вистав) з урахуванням національних та світових сценічних традицій і тенденцій;

формування навичок сценічної культури та поведінки під час концертного публічного виступу.

Зміст програми включає ознайомлення з допоміжними видами підготовки до мистецької діяльності: танець, музика, дизайн, освітлення, грим тощо.

Сучасний виконавський рівень циркового мистецтва потребує всебічної підготовки, тому програма навчальної дисципліни «**Основи циркового мистецтва**» надає можливість ознайомитись з особливостями та напрямками розвитку дитини в жанрах циркового мистецтва: акробатики, жонглювання, еквілібристики, партерної та повітряної гімнастики, оригінальних жанрів (клоунада, ілюзія тощо).

2. Рекомендовані форми організації освітнього процесу та види навчальних занять

Освітній процес у межах навчальної програми здійснюється у формі групових та індивідуальних навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Під час проведення занять застосовується форма індивідуальної роботи з учнем/ученицею, відповідно до його/її вікового й особистісного розвитку з урахуванням індивідуального темпу засвоєння навчального матеріалу.

Основною рекомендованою формою організації освітнього процесу в межах навчальної програми «**Основи циркового мистецтва**» є **індивідуальне заняття (індивідуальний урок)**.

Під час проведення навчальних занять застосовуються такі методи навчання:

вербальний (пояснення, бесіда, розповідь);

наочний (показ, демонстрація емоційно-мімічних навичок, спостереження);
 практичний (відпрацювання окремих вправ та елементів);
 психолого-педагогічний (педагогічне спостереження, контрастне чергування психофізичних навантажень);
 емоційний (підбір асоціацій-образів, художні враження);
 інтегрований.

Вибір форм і методів навчання викладач визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення очікуваних результатів, зазначених у навчальній програмі. *Викладач має право на академічну свободу (свободу викладання, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі), педагогічну ініціативу та розроблення власного/власної (авторського/авторської) методу / прийому / методики з описом педагогічної проблеми та оригінальних шляхів її вирішення.*

Навчальна програма розрахована на *35 навчальних тижнів на рік*. За цією програмою, навчальний рік може поділятися на семестри або чверті.

Навчальною програмою передбачені щорічно *2 резервні години (при необхідності можна спланувати до 6 годин на рік)* для забезпечення кожного/кожної учня/учениці можливістю опановувати нормативний зміст навчальної дисципліни в індивідуальному темпі та планування різноманітних форм роботи, зокрема, відвідування екскурсій, циркових та театральних вистав, виставок, концертів та інших культурно-мистецьких заходів.

3. Вимоги до матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу

Для результативного проведення занять з навчальної дисципліни «Основи циркового мистецтва» відповідні приміщення (спортивна зала, обладнані класи / спеціалізовані аудиторії), мають бути забезпечені необхідним набором основних технічних засобів, цирковим реквізитом, тренувальним знаряддям: гімнастичними лавами та акробатичними матами; батутом, хула-хупами, різними предметами для жонглювання (булави, м'ячі, кільця, гімнастичні палиці тощо); моноциклами, повітряними кільцями, спеціальними стійками, столами та стільцями тощо; спеціальними костюмами, наборами для гриму; кімнатами для переодягання, гігієнічними кімнатами з душовими кабінками. Обов'язковою умовою для організації занять є наявність у залі музичного інструмента (фортепіано, баян тощо) або медіапрогравача для відтворення музичного матеріалу для постановки, відпрацювання концертного номеру або концертної програми.

Приміщення для занять має бути просторим, із стелею відповідної висоти (згідно з вимогами Державних будівельних норм України від 28.09.2005 № 175 (зі змінами)), із вмонтованими дзеркалами, добре освітленим та легко провітрюваним. Підлога зали повинна бути пружна, без щілин і застругів, мати рівну, горизонтальну й неслизьку поверхню.

Додатково рекомендується використовувати технічне оснащення: ноутбук (комп'ютер) для використання засобів, що урізноманітнюють освітній процес.

4. Нормативний зміст, обсяг навчальної дисципліни та результати навчання

Зміст навчальної програми враховує різножанрові особливості циркового мистецтва. У перші роки навчання учні вивчають прості елементи акробатики, гімнастики, жонглювання та еквілібристики, оволодіння якими надає можливість перейти до наступного рівня.

Програма включає комплекс різноманітних фізичних вправ, які допомагають учню/учениці фізично розвиватися: підвищувати силу, спритність, пластику, координацію рухів та розвивати вестибулярний апарат.

Важливим компонентом циркового мистецтва є музичний супровід, який повинен відповідати змісту навчальних завдань та розвитку в учнів ритмічності та музичного смаку. Музичне оформлення занять необхідно добирати з урахуванням вікових особливостей учнів.

Розподіл змісту навчальної програми за модулями першого року навчання

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. Найпростіші відомості про анатомічну будову тіла. Загально-фізичний розвиток. Найпростіші акробатичні та гімнастичні елементи, прості вправи з жонглювання. Поняття балансування. Музично-ритмічні навички.	Правила техніки безпеки, загальної поведінки, дотримання гігієнічних норм, ознайомлення з обладнанням циркової зали та цирковим реквізитом. Найпростіші відомості про анатомічну будову тіла (роботу рук та ніг; корпусу; голови). Поняття «еквілібристика»: відомості про рівновагу, вестибулярний апарат, швидкість реакції; елементи балансування на одній нозі. Робота над загальнофізичним розвитком: розминка, ритмічні вправи, силові вправи. Основи партерної гімнастики: поняття гнучкості та м'якості суглобів. Жанри та напрямки циркового мистецтва; виявлення здібностей та індивідуальних можливостей до опанування різних жанрів	16	Знає та виконує правила техніки безпеки, загальної поведінки, дотримується гігієнічних норм. Володіє знаннями про цирковий реквізит та обладнання циркової зали. Має елементарні знання про анатомічну будову тіла, роботу кінцівок (права і ліва рука, права і ліва нога), голови та корпусу. Має поняття рівноваги та виконує прості елементи балансування. Вміє робити прості вправи партерної гімнастики для гнучкості (складки, махи, вигибання). Вміє робити прості вправи для розігріву м'язів, стрибати через скакалку, віджиматися від гімнастичної лави (3 рази). Демонструє знання циркових жанрів, проявляє зацікавленість певними з них; розуміє основні

	<p>циркового мистецтва. Знання основних циркових термінів та понять. Елементарні уміння та навички з акробатики: групування, перекати, кульбіти. Прості вправи з жонглювання: підкидання м'ячика однією рукою. Музично-ритмічні вправи: поняття «такт», крокування та вправи під музику; дотримання у вправах темпу та ритму музики.</p>		<p>циркові терміни та поняття. Виконує вправи з жонглювання з м'ячами на швидкість; вміє підкидати м'ячик однією рукою (правою та лівою). Вміє робити групування та перекати, має поняття про кульбіт. Вміє виконувати окремі вправи під музику та ритмічно рухатись, крокуючи під музику.</p>
<p>Модуль 2. Загальнофізичний розвиток. Найпростіші акробатичні елементи. Найпростіші елементи жонглювання, гімнастики та еквілібристики.</p>	<p>Найпростіші відомості про анатомічну будову тіла (м'язи, постава). Робота над загальнофізичним розвитком: комплекси вправ для «розігріву», спеціальної та загальної фізичної підготовки. Основи партерної гімнастики: поняття гнучкості та м'якості суглобів. Пересування по вертикальному канату. Вправи на швидкість реакції. Техніка та методика виконання простих акробатичних вправ. Найпростіші вправи на жонглювання: перекидання м'ячика з однієї руки в іншу. Робота над розвитком рівноваги: роз'яснення принципу утримання балансу.</p>	15	<p>Вміє робити елементарні вправи на розігрів м'язів, (присідання на одній нозі, біг у різних темпах, приставними кроками, швидке крокування, біг спиною вперед, стрибки через скакалку), ритміка, віджимання від гімнастичної лави (5 разів), тримати баланс при присіданні на одній нозі. Починає пересуватись наверх по вертикальному канату. Виконує вправи з жонглювання на швидкість із м'ячами, вміє перекидати м'ячик з однієї руки в іншу, зберігаючи кут кидка. Вміє робити прості акробатичні елементи: групування, перекати, кульбіти вперед та назад у групуванні. Розуміє, що таке рівновага та баланс. Має поняття балансування та виконує прості елементи: демонструє рівновагу у вправах на одній нозі («ластівка») та баланс у вправах із гімнастичною палицею. Знає про фізичні наслідки у м'язах та суглобах через</p>

			перевтому та переважанню.
Модуль 3. Продовження роботи над загальнофізичним розвитком. Найпростіші гімнастичні, акробатичні вправи та основи еквилібристики. Найпростіші елементи жонглювання. Синхронність. Елементарна етюдна робота.	Робота над загальнофізичним розвитком: комплекси вправ для розігріву, спеціальної та загальної фізичної підготовки. Найпростіші відомості про анатомічну будову тіла (м'язи, постава). Основи партерної гімнастики: поняття гнучкості та м'якості суглобів. Пересування по вертикальному канату. Вправи на швидкість реакції. Техніка та методика виконання простих акробатичних вправ. Найпростіші вправи на жонглювання: перекидання м'ячика по одному в кожній руці. Робота над розвитком рівноваги: роз'яснення принципу утримання балансу. Робота над сценічним рухом: тренування синхронності виконання вправ, розвиток почуття ритму. Прості вправи для розвитку акторської майстерності: міміка, пластика, етюдна робота.	37	Вміє робити елементарні вправи на розігрів м'язів, (присідання на одній нозі, біг в різних темпах, приставними кроками, швидке крокування, біг спиною вперед, стрибки через скакалку), ритміка, віджимання від гімнастичної лави (10 разів), тримати баланс при присіданні на одній нозі. Удосконалює навички пересування по вертикальному канату. Продовжує роботу з жонглювання на швидкість. Вміє одночасно підкидати два м'ячика (по одному в кожній руці). Удосконалює навички та уміння виконання акробатичних елементів: групування, переكاتи, кульбіти вперед та назад у групуванні, кульбіт через плече (назад та вперед), колесо. Виявляє рівновагу (стійка на одній нозі, утримання тіла в упорі лежачі, сидячі, «ластівка») та баланс у вправах з гімнастичною палицею. Проявляє елементарні творчі здібності та володіє поняттям «артистизм» під час виконання простих мімічних і пластичних елементарних етюдів.
Кількість годин:		68	
Резервні години:		2	
Всього годин:		70	

Очікувані результати учнів наприкінці першого року навчання:

має уявлення про різножанровість циркового мистецтва, проявляє зацікавленість певними жанрами;

має уявлення про цирковий реквізит та обладнання циркової зали;
 демонструє розуміння основних циркових термінів та понять;
 вміє ритмічно рухатись та робити вправи під музику;
 демонструє вміння концентрувати увагу на виконанні окремої вправи;
 відтворює власні емоції в пластичних рухах, має уявлення про художній образ;

розуміє необхідність дотримання загальної дисципліни, виконання правил техніки безпеки, додержання гігієнічних норм;

демонструє знання ролі частин людського тіла при виконанні окремих елементів у цирковому номері, розуміє необхідність безпеки під час виконання вправ або різких рухів;

виконує програмний матеріал: демонструє ритмічність, емоційність, точність, вміння витримувати час при виконанні окремого елемента затримки рухливості тіла та пересування, які становлять базову техніку для першого року навчання;

демонструє володіння основними базовими елементами техніки обраного циркового жанру;

виконує спеціальні та загальнорозвиваючі вправи, прості вправи акробатики, гімнастики, жонгливання та еквілібристики;

виявляє творчі здібності та елементарні навички майстерності актора під час виконання простих мімичних і пластичних етюдів та творчих завдань.

***Розподіл змісту навчальної програми за модулями
 другого року навчання***

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. Загально-фізичний розвиток. Удосконалення фізичних даних та елементарних професійних навичок. Ускладнення (згідно з індивідуальним розвитком) вправ та елементів акробатики, гімнастики, жонгливання та еквілібристики. Вивчення основ хореографії як допоміжного напрямку розвитку	Закріплення вмінь та навичок першого року навчання. Загально-розвиваючі вправи та комплекси фізичного навантаження спеціальної та загальної підготовки. Пересування по вертикальному канату, підготовчі вправи для ускладнених елементів. Прості вправи з акробатики. Вправи на гнучкість: місток з положення сидячи та стоячи, шпагати. Жонгливання: вправи з двома м'ячиками; оберти хула-хупа. Робота над елементами хореографії: початкові вправи біля станку, позиції ніг та рук, розвиток музикальності та почуття	31	Демонструє вміння та навички, що були набуті за перший рік навчання: віджимається від підлоги (8 разів); покращення вміння пересування по вертикальному канату; вміє стрибати через скакалку та присідати різними способами за окремий термін часу. Вміє робити кульбіти вперед у групуванні та стрибком (з положення стоячи); курбет, колесо через одну руку; стійку на лопатках та на голові з опорою на долоні. Робить місток, шпагати на дві ноги, вигинання різними способами (стоячи на ногах та на колінах, лежачи на животі).

<p>музикальності та відчуття ритму. Сценічний рух та елементи акторської майстерності.</p>	<p>ритму. Робота над сценічним рухом: тренування синхронності у роботі з партнером виконання вправ у групі. Робота над акторською майстерністю: вправи для розвитку міміки, пластика рухів тіла, прості етюди.</p>		<p>Жонглює двома м'ячиками (паралельні кидки, кидки під кутом, почергово з двох рук); обертає хула-хуп (на талії, на одній руці, робить два кроки вперед і назад; робить оберти двома хула-хупами в руках одночасно). Вміє утримувати основні позиції ніг, стоячи біля балетного станка (I; II; V позиції). Знає позиції та положення рук; виконує прості хореографічні вправи: повороти, нахили голови та корпусу, <i>plie</i>, <i>battement tendu</i>. Розуміє значення темпоритму та синхронності в груповому виконанні хореографічних рухів. Виконує найпростіші емоційні мімічно-образні (радість, образа, гнів, розпач) та пластичні вправи (сходинки, мотузка, стіна) та етюди.</p>
<p>Модуль 2. Загально-фізичний розвиток. Удосконалення фізичних даних та елементарних професійних навичок. Знайомство з поняттям акробатика, гімнастика, еквілібристика та жонглювання як жанрами циркового мистецтва. Удосконалення основ хореографії як допоміжного напрямку розвитку музикальності та відчуття ритму.</p>	<p>Загально-розвиваючі вправи та комплекси фізичного навантаження спеціальної та загальної підготовки. Вправи з акробатики. Партерна гімнастика: прості вправи на гнучкість та розтяжку; прості виси на турніку. Поняття «хват руками». Жонглювання: ускладнені кидки трьома м'ячами; оберти хула-хупа. Робота над елементами хореографії: вправи біля станку, позиції ніг та рук. Розвиток музикальності та почуття ритму. Робота над сценічним рухом: тренування синхронності у роботі з партнером, виконання вправ у групі. Робота над акторською майстерністю: міміка, пластика, жест, етюдна робота.</p>	37	<p>Демонструє отримані раніше вміння та навички. Вміє віджатися від підлоги не менш ніж 15 разів. Демонструє більш швидке вміння пересуватись по вертикальному канату. Вміє стрибати через скакалку та присідати різними способами, робити стрибки з підлоги на опору. Вміє робити кульбіт назад у групуванні та з виходом у стійку на руках; рондат; стійку на передпліччях; стійку на голові з опорою на лікті, стійку на руках з опорою на стіну. Демонструє вміння робити «місток», крокувати в «містку», робити всі три шпагати (на ліву ногу, на праву та поперековий). Вміє робити прості виси на турніку. Знає поняття «хват руками»</p>

Сценічний рух та акторська майстерність.		<p>та правильно виконує його; вмє технічно вірно виконувати прості виси на підколінні.</p> <p>Жонглює трьома м'ячиками: виконує простий кидок, кидок «один-два», намагається виконувати кидок «каскад»; обертає хула-хуп на талії та в руці одночасно, намагаючись крокувати; обертає два хула-хупи у двох руках одночасно.</p> <p>Вмє виконувати вправи з хореографії, утримувати основні позиції ніг, стоячи біля балетного станка (I; II; V позиції).</p> <p>Знає позиції та положення рук; виконує прості хореографічні вправи: <i>plie</i>, <i>battement tendu</i> з варіаціями за завданням викладача).</p> <p>Розуміє значення темпоритму та синхронності у виконанні танцювальних рухів, уважно працює в групових вправах та концертних номерах.</p> <p>Виконує мімічні та пластичні вправи з додаванням жестикуляції.</p> <p>Демонструє художньо-образні елементи в простих етюдах.</p>
Кількість годин:		68
Резервні години:		2
Всього годин:		70

Очікувані результати учнів наприкінці другого року навчання:

знає та розуміє різножанровість циркового мистецтва, виявляє здібності до обраного жанру;

розуміє значення циркового реквізиту та обладнання циркової зали; демонструє розуміння програмного матеріалу, термінів та понять циркового мистецтва;

вмє ритмічно та синхронно рухатись та робити вправи під музику; демонструє вміння концентрувати увагу на виконанні певних циркових елементів;

має уявлення про художній образ, може відтворювати власні емоції в пластичних рухах та етюдах;

дотримується загальної дисципліни, виконує правила техніки безпеки, дотримується гігієнічних норм;

усвідомлює роль частин людського тіла при виконанні елементів певного циркового жанру, розуміє необхідність безпеки при виконанні окремих рухів у цирковому номері;

виконує програмний матеріал: демонструє розуміння ритму в музичному матеріалі, емоційність, точність виконання технічних елементів певних циркових жанрів, вміння приймати положення тіла та пересування, які становлять базову техніку для другого року навчання;

демонструє удосконалення фізичних здібностей та можливостей, початкові професійні уміння та навички;

демонструє володіння основними базовими елементами техніки та методики виконання вправ циркових жанрів: акробатика, гімнастика, жонгливання та еквілібристика;

володіє основами хореографії (початкові вправи з хореографії біля станку);

володіє основними вміннями та навичками акторської майстерності (образно-виразні мімічні та пластичні вправи з додаванням жестикуляції, художньо-образні елементи в простих етюдах);

вміє аналізувати свій виступ на концерті, роботу в тренувальній залі, вчасно виправляти помилки та дослухається до порад і зауважень викладача.

***Розподіл змісту навчальної програми за модулями
третього року навчання***

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. Загально-фізичний розвиток. Удосконалення фізичних даних та елементарних професійних навичок. Ускладнення вправ та елементів акробатики, гімнастики, жонгливання та еквілібристики. Хореографічні вправи як допоміжний	Закріплення вмінь та навичок другого року навчання. Ускладнення загально-розвиваючих вправ та комплексів фізичного навантаження спеціальної та загальної підготовки. Пересування по вертикальному канату, підготовчі вправи для ускладнених трюкових акробатичних зв'язок. Кульбіти, різновиди колеса, перекиди. Поняття «ексцентрика» (сценічна акробатика). Вправи на гнучкість: «місток» із положення сидячи та стоячи, шпагати, вигинання. Жонгливання:	47	Демонструє вміння та навички, набуті за два роки навчання. Вміє віджатися в стійці на руках; присідати на одній нозі. Вміє підтягуватись у висі на турніку (2 рази). Вміє робити серію кульбітів у групуванні вперед і назад, кульбіт вперед зі стійки на руках та з розбігу, серію кульбітів вперед через плече; колесо (оберти через стійку на руках вправо, вліво); перекиди (оберти тіла вперед або назад, прогнувшись через стійку на руках без фази польоту), перекиди вперед махом

<p>напрямок розвитку музичальності та відчуття ритму. Сценічний рух та елементи акторської майстерності. Елементи основ композиції при розробці образу в постановці тематичного циркового номеру.</p>	<p>вправи з трьома м'ячиками; оберти трьох хула-хупів. Робота над елементами хореографії: вправи біля станку, на середині залу, позиції ніг та рук, розвиток музичальності та почуття ритму. Робота над сценічним рухом: тренування синхронності в роботі з партнером, виконання вправ у групі. Робота над акторською майстерністю: вправи для розвитку міміки, пластика рухів тіла, прості етюди. Демонстрація роботи зі сценічним реквізитом. Знайомство з основами композиції та постановки циркового номеру.</p>	<p>однієї ноги з приземленням на дві або на одну ногу; серію курбетів; стійку на руках з допомогою підтримкою або без допомоги підтримки викладача. Демонструє вміння пересуватись (або крокувати) в «містку», робити «місток» з положення сидячи, виконує вправи, в яких задіяні суглоби кінцівок та тулуба. Жонглює двома м'ячиками однією рукою. Вміє жонглювати трьома м'ячами: простий кидок, кидок «один-два», намагається виконувати кидок «каскад»; обертає хула-хуп на талії та в руці одночасно, намагаючись крокувати; обертає два хула-хупи у двох руках одночасно. Вміє виконувати хореографічні вправи, утримувати основні позиції рук та ніг, стоячи на середині зали. Розуміє значення темпоритму та синхронності у виконанні танцювальних рухів, уважно працює у групових вправах та концертних номерах. Виконує мімічні та пластичні вправи з додаванням жестикуляції та характерності образу. Демонструє художньо-образні елементи в простих етюдах. Розуміє значення та необхідність сценічного реквізиту під час постановки циркового номеру. Розуміє основні задачі</p>
---	--	---

			побудови композиції циркового номеру.
<p>Модуль 2. Загально-фізичний розвиток. Удосконалення фізичних даних та елементарних професійних навичок у різних жанрах та напрямках циркового мистецтва. Хореографія та пластика. Сценічний рух та акторська майстерність. Основи композиції при розробці образу та характеру в постановці тематичного циркового номеру.</p>	<p>Удосконалення та розвиток знань, вмінь та навичок, отриманих раніше. Комплекси фізичного навантаження спеціальної та загальної підготовки. Вправи для ускладнених трюкових акробатичних зв'язок. «Акробатична ексцентрика» як цирковий жанр. Вправи на гнучкість: «місток» із положення сидячи та стоячи, шпагати, вигинання. Жонглювання: вправи з двома булавами, кільцями; оберти трьох хулахупів. Робота над елементами хореографії: танцювальні комбінації, вправи на середині залу, позиції ніг та рук, розвиток музикальності та почуття ритму. Продовження роботи над сценічним рухом: тренування синхронності в роботі з партнером, виконання вправ у групі. Робота над акторською майстерністю: вправи для розвитку міміки, пластика рухів тіла, прості етюди. Робота зі сценічним реквізитом. Знайомство з основами композиції та постановки циркового номеру.</p>	56	<p>Демонструє удосконалений розвиток умінь та навичок, отриманих раніше. Вміє віджатися в стійці на руках, зробити зміну положення тіла в стійці на руках, тримаючись за опору; присідає на одній нозі, вміє підтягуватись у висі на турніку (5 разів). Вміє робити серію кульбтів вперед та назад у групуванні, кульбт назад із виходом у стійку на руках, серію кульбтів назад через плече; колесо з опорою на одну руку (вправо або вліво); перекиди назад махом однієї ноги з приземленням на одну ногу; перекиди назад через «місток» поштовхом двох ніг з приземленням на дві ноги; серію курбетів; крокування в стійці на руках. Демонструє вміння пересуватись у «містку» (в різних напрямках), виконувати різні вправи сидячи, в яких задіяні суглоби кінцівок та тулуба. Жонглює двома булавами одночасно (по одній в кожній руці, почергові перекиди, навхрест), трьома кільцями. Виконує оберти трьох хулахупів одночасно на піднятій руці, шиї, талії. Вміє утримувати тіло в окремому положенні, стоячи на середині зали. Знає танцювальну термінологію та поняття; виконує хореографічні вправи по завданню викладача. Розуміє значення</p>

			<p>темпоритму та синхронності у виконанні танцювальних рухів у складі поставленого циркового номеру. Виконує мімічні та пластичні вправи з додаванням жестикуляції та характерності образу. Демонструє художньо-образні елементи в простих етюдах та творчій імпровізації. Користується засобами виразності інтонації мови. Розуміє значення реквізиту під час постановки циркового номеру. Розуміє основні задачі побудови композиції циркового номеру та розміщення елементів у композиційній послідовності.</p>
Кількість годин:		103	
Резервні години:		2	
Всього годин:		105	

Очікувані результати учнів наприкінці третього року навчання:

розрізняє особливості жанрової специфіки циркового мистецтва, виявляє зацікавленість до обраного жанру;

розуміє особливості кріплення реквізиту, який використовується на заняттях; має уявлення про правила страхівки та її види;

володіє програмною термінологією та спеціальними поняттями про циркові жанри; відтворює програмний матеріал технічно вірно без залишкового емоційного та фізичного напруження;

ритмічно та синхронно рухається, виконує танцювальні вправи під музику;

вміє концентрувати увагу на виконанні та відпрацюванні окремих елементів циркового номеру;

демонструє вміння аналізувати власні виступи та виправляти помилки;

розуміє поняття «художній образ», вміє відтворювати власні емоції в заданих обставинах, використовуючи засоби виразності в пластичних рухах;

дотримується загальної дисципліни, виконує правила техніки безпеки, дотримується гігієнічних норм;

усвідомлює роль частин людського тіла при виконанні елементів окремого циркового жанру, розуміє необхідність безпеки при виконанні окремих рухів у цирковому номері;

має явно розвинуті фізичні данні та професійні навички;
 вміє виконувати елементи, рухи, вправи та пересування, які становлять базову техніку для третього року навчання;
 ритмічно, емоційно, яскраво демонструє роботу в різних жанрах циркового мистецтва: акробатика, гімнастика, жонгливання та еквілібристика;
 демонструє в етюдній роботі образно-художні творчі імпровізації з міміки, пластики, жести, вдало використовує засоби виразності, інтонації мовлення;
 має початкові знання з основ композиції та постановки циркового номеру, розміщення його елементів у композиційній послідовності;
 відтворює більш складні акторські образи в цирковому номері.

***Розподіл змісту навчальної програми за модулями
 четвертого року навчання***

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
Модуль І. Загальнофізичний розвиток. Удосконалення фізичних даних та елементарних професійних навичок. Робота в різних жанрах та напрямках циркового мистецтва. Робота з елементами хореографії. Сценічний рух та акторська майстерність. Концертна виконавська діяльність. Основи композиції при розробці образу та характеру в постановці тематичного циркового номеру.	Удосконалення та відпрацювання знань, вмінь та навичок, отриманих за три роки навчання. Комплекси фізичного навантаження спеціальної та загальної підготовки. Вправи для ускладнених трюкових акробатичних зв'язок. «Акробатична ексцентрика» як цирковий жанр, робота над навичками сценічного падіння. Вправи на гнучкість: «місток» з положення сидячи та стоячи, шпагати, вигинання. Жонгливання: одночасне підкидання правою та лівою руками чотирьох м'ячиків; кидки трьох булав одночасно. Жонгливання трьома кільцями або обручами; парне жонгливання. Вправи з хула-хупами: оберти двох-трьох хула-хупів одночасно. Вправи з ручного еквілібру; вправи на вільному дроті; вправи на моноциклі; вправи на катушці. Удосконалення танцювальних комбінацій, вправи на середині залу; розвиток музичальності та почуття ритму. Робота над удосконаленням сценічних рухів: тренування синхронності у роботі з партнером під час виконання вправ в групі. Робота над акторською	47	Демонструє удосконалений розвиток умінь та навичок, отриманих за три роки навчання. Вміє віджатися в стійці на руках та зробити зміну положення тіла; вміє присідати на одній нозі (10 разів); виконує гімнастичний кут в упорі на руках, «горизонт». Виконує серію кульбітів вперед або назад у групуванні, зі стійки на руках, зігнувшись, назад із виходом в стійку на руках; колесо через одну руку (вправо або вліво, оберт у правий або лівий бік); перекиди (обертання тіла уперед або назад прогнувшись, через стійку на руках без фази польоту), махом однієї ноги з приземленням на дві, назад на одну ногу, на одну ногу через стійку шпагатом; курбет (стрибок зі стійки на руках на ноги); рондат (перекид з опорою на руки та обертотом на 180°); фляк (перекид із двох рук на дві або одну ногу назад із фазою польоту) на одну ногу; крокування в стійці на руках; сальто уперед із

	<p>майстерністю: вправи для розвитку міміки, пластика рухів тіла, прості етюди. Робота зі сценічним реквізитом. Особливості композиції та постановки циркового номеру. Виконавська діяльність.</p>	<p>розбігу. Демонструє вміння крокувати в «містку» різними способами, як то стрибками, обертами через складку, робити сидячи або стоячи складки, шпагати в один бік та інший, поперековий, не відриваючи тіло від підлоги. Демонструє вміння жонглювати одночасно правою та лівою руками, підкидаючи чотири м'ячика; перекидати три булави одночасно (один оберт, два оберти); жонглювати трьома кільцями або обручами. Демонструє вміння жонглювати в парі (по три м'ячика або кільця в кожного). Демонструє вміння обертати декілька предметів на тілі: два хула-хупи одночасно на піднятій руці, шії, талії та колінах, підняти хула-хуп ногою з підлоги. Вміє робити стійку на голові, передпліччях або на руках. Демонструє вміння крокувати на вільному дроті вперед, назад, жонглювати на ньому. Демонструє вміння їздити вперед, назад та жонглювати, знаходячись на моноциклі. Вміє балансувати на котушці, на одній нозі, робити оберти. Виконує хореографічні вправи за завданням викладача. Розуміє значення темпоритму у виконанні танцювальних рухів у складі поставленого циркового номеру. Робить образно-виразові мімічні та пластичні вправи з додаванням жестикуляції та характерності образу. Демонструє в етюдній роботі образно-художні творчі навички імпровізації</p>
--	--	---

			<p>з міміки, пластики, жести, користується засобами виразності інтонації мови. Уважно та вправно працює зі сценічним реквізитом під час постановки циркового номеру.</p> <p>Розуміє основні задачі побудови композиції циркового номеру та розміщення елементів у композиційній послідовності.</p> <p>Демонструє значення темпоритму та синхронності у виконанні танцювальних елементів.</p> <p>Має сценічну концертну практику з окремим особистим цирковим номером (або в групі).</p>
<p>Модуль 2. Загально-фізичний розвиток. Удосконалення фізичних даних та професійних навичок. Робота в різних жанрах та напрямках циркового мистецтва. Хореографія та пластика руху. Сценічний рух та акторська майстерність. Особливості композиції при розробці образу та характеру в постановці тематичного циркового номеру. Концертна виконавська діяльність.</p>	<p>Удосконалення та відпрацювання знань, вмінь та навичок. Комплекси фізичного навантаження спеціальної та загальної підготовки. Ускладнені вправи для трюкових акробатичних зв'язок. «Акробатична ексцентрика» як цирковий жанр, продовження роботи над навичками сценічного падіння. Вправи на гнучкість: «місток» з положення сидячи та стоячи, шпагати, вигинання. Удосконалення вправ на жонгливання: одночасне підкидання правою та лівою руками чотирьох м'ячиків; кидки трьох булав одночасно; жонгливання трьома кільцями або обручами; парне жонгливання. Удосконалення комплексу вправ: із хула-хупами (оберти двох-трьох хула-хупів одночасно), з ручного еквілібру, на вільному дроті, на моноциклі, на катушці. Ускладнення танцювальних комбінацій, вправи на середині зали; розвиток музикальності та почуття ритму. Продовження роботи над сценічним рухом: тренування синхронності в роботі з партнером виконання вправ у групі. Робота над акторською майстерністю: вправи для</p>	56	<p>Демонструє впевнений розвиток умінь та навичок, отриманих раніше. Вміє віджатися в стійці на руках та зробити зміну положення тіла; вміє присідати на одній нозі (15 разів). Робить гімнастичний кут в упорі на руках, горизонт. Виконує: твіст-кульбіт; політ-кульбіт із розбігу; кульбіт уперед або назад через плече; звичайне колесо; колесо стрибком; перекид вперед зі зміною ніг у стійці на руках, перекид назад зі зміною ніг у стійці на руках; перекиди уперед та назад на одній руці; курбет (стрибок зі стійки на руках на ноги); рондат (перекид з опорою на руки та обертом на 180°); темповий перекид із фазою польоту (вперед на дві ноги або одну ногу); фляк (перекид назад з фазою польоту) на дві ноги, з поворотом на 180°; сальто назад; комбінації рондо-фляк або рондат-сальто з розбігу. Вміє крокувати в стійці на руках у «містку» різними способами (як то</p>

	<p>розвитку м'іміки, пластика рухів тіла, прості етюди. Робота зі сценічним реквізитом. Аналіз особливостей композиції та постановки циркового номеру. Виконавська діяльність.</p>	<p>стрибками), крокувати шпагатами; виконувати зтяжки (шпагати стоячи) передні, задні, бокові. Демонструє вміння жонглювати: почергово підкидати правою та лівою руками чотири м'ячика; викидати булаву з під руки; жонглювати трьома кільцями або обручами. Вміє працювати в парному жонглюванні (шість м'ячів або кілець – три у кожного партнера). Демонструє вміння обертати чотири хула-хупи одночасно на тілі: на піднятій руці, шиї, талії та колінах, підняти хула-хуп ногою з підлоги. Демонструє вміння, знаходячись на вільному дроті, робити шпагат, сидіти на стільці, робити вправи лежачи. Демонструє вміння робити стрибки через скакалку, стрибки з обертами на 180°, знаходячись на моноциклі. Вміє балансувати та жонглювати, стрибати через скакалку, робити стійку на руках, знаходячись на катушці. Виконує хореографічні вправи: вміє приймати положення тіла (стійки) та пересуватися як вимагає базова техніка на початковому рівні. Демонструє танцювальні рухи у складі поставленого циркового номеру у визначеному темпоритмі. Робить образно-виразні м'імічні та пластичні вправи з додаванням жестикуляції та характерності циркового образу. Уважно та вправно працює зі сценічним реквізитом під час постановки циркового номеру. Усвідомлено дотримується основ побудови композиції циркового номеру та</p>
--	---	--

		<p>послідовності розміщення її елементів.</p> <p>Демонструє в етюдній роботі образно-художні творчі навички імпровізації з міміки, пластики, жесту, користується засобами виразності інтонації мови.</p> <p>Вміє поєднати образ та музику.</p> <p>Демонструє вміння органічного існування на сцені та спілкування з глядачами.</p> <p>Має сценічну концертну практику з особистим цирковим номером (або в групі).</p> <p>Вміє аналізувати та коментувати власний виступ.</p>
Кількість годин:		103
Резервні години:		2
Всього годин:		105

Очікувані результати учнів наприкінці четвертого року навчання:

розуміє жанрові особливості циркового мистецтва;

знає основні терміни та поняття циркового мистецтва;

дотримується правил техніки безпеки та правил страхівки на заняттях;

розуміє специфіку та особливості кріплення реквізиту, що застосовується на заняттях;

виконує вправи на розвиток гнучкості, сили м'язів, базові акробатичні та гімнастичні елементи, вправи та рухи з екілібристики, жонглювання;

виконує прості циркові трюки та їх комбінації;

демонструє стабільну психологічну витримку на концертних виступах;

органічно існує на сцені в цирковому образі;

вміє самостійно страхувати партнера під час циркового номеру в разі необхідності;

грамотно підбирає та готує концертний реквізит до виступів;

накладає найпростіший грим;

аналізує власні виступи та виступи інших учнів або артистів професійного цирку;

спілкується з глядачами під час публічного виступу.

На кінець четвертого року навчання на елементарному підрівні учню/учениці з жанрами необхідно знати основні жанри циркового мистецтва; виконувати прості циркові елементи/трюки та їх комбінації; вміти застосовувати засоби пластичної та музичної виразності, що сприяють створенню загального образу в цирковому номері.

5. Форми та засоби поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль є оцінюванням прогресу учня/учениці, що дає змогу викладачеві відповідним чином адаптувати освітній процес. Використання поточного оцінювання дозволяє відстежувати особистісний розвиток дитини, хід опанування нею компетентностей освітньої програми та вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію.

Поточний контроль досягнення учнями результатів навчання здійснюється переважно у формі робочих переглядів концертних номерів учня/учениці, їх обговорення та публічного демонстрування в класі. Рекомендована кількість заходів поточного контролю збігається із кількістю навчальних модулів. Кожен навчальний модуль містить нормативний зміст навчальної програми, об'єднаний певною педагогічною метою (завданням) навчальної дисципліни і передбачає формування в учня/учениці певних компетентностей, набуття яких необхідне для досягнення результатів навчання.

Рекомендованими формами поточного контролю досягнень учнів є:

контрольний урок наприкінці модуля (демонстрування/перегляд засвоєних вмінь та навичок у вправах/трюках/номері);

відкриті заняття/показ для батьків та/або спеціалістів не менше одного разу на рік;

участь у масових мистецьких заходах і концертах школи, району, міста;

участь у конкурсах і фестивалях різного рівня тощо.

Навчальні досягнення учня/учениці першого-другого років навчання підлягають вербальному оцінюванню. Для оцінювання учнів пропонується система з чотирьох рівнів:

«має значні успіхи» – високий рівень;

«демонструє помітний прогрес» – достатній рівень;

«досягає результату за допомогою вчителя» – середній рівень;

«ще потребує уваги і допомоги» – початковий рівень.

На третьому-четвертому роках навчання досягнення учнів оцінюються як вербально, так і в балах за 12-ти бальною шкалою.

Бальне оцінювання передбачає поділ досягнутих результатів на 4 рівня:

1. Початковий (1-3 бали).

2. Середній (4-6 бали).

3. Достатній (7-9 балів).

4. Високий (10-12 балів).

Оцінювання знань:

дозволяє констатувати якість засвоєння учнем/ученицею навчального матеріалу;

з'ясовує динаміку успішності й ступінь виконання елементів циркових жанрів, надає можливість виявити проблемні ділянки в роботі;

фіксує вдалі методи та прийоми навчання;

аналізує та коригує зміст навчання відповідно до здібностей кожного/кожної учня/учениці;

визначає будь-який успіх та стимулює бажання вчитися.

Підсумковий контроль за рік здійснюється з урахуванням динаміки зростання рівня навчальних досягнень учня/учениці у формі контрольного заходу, на якому перевіряється набуття ключових компетентностей. Контрольний захід (перевідний іспит) відбувається наприкінці кожного навчального року і проводиться у вигляді творчого перегляду (концертних номерів) учнів у школі.

Підсумковий контроль результатів опанування навчальної програми «Основи циркового мистецтва» за елементарним підрівнем здійснюється у формі демонстрації індивідуального номеру за одним із вибраних жанрів (ручний еквілібр, хула-хупи, моноцикл, вільний дріт тощо) або групового номеру, що складається з елементів, вивчених за весь період навчання та проводиться як **концертний виступ/комплексний іспит (за всіма навчальними дисциплінами інваріантної частини освітньої програми)**.

Під час **комплексного іспиту** оцінюються всі компоненти пройденого навчального матеріалу: техніка виконання, точність відтворення циркових елементів, виконання вправ з належною емоційністю, ступінь засвоєння віртуозної техніки (трюків) на рівні свого віку з урахуванням індивідуальних можливостей кожного учня/учениці, синхронність, ритмічність та артистизм, поєднання циркового образу та музики, вміння органічно існувати на сцені та спілкуватися з глядачами.

6. Критерії оцінювання рівня досягнення результатів навчання

Запропоновані критерії оцінювання рівня досягнення навчання результатів учня/учениці дозволяють виявити динаміку процесів, пов'язаних із віковими змінами, рівнем досягнень, результатів навчання за навчальною програмою «Основи циркового мистецтва».

Нижче наведено зразок **Свідоцтва досягнень з начальної дисципліни «Основи циркового мистецтва»**.

Характеристика особистих досягнень учня/учениці	має значні успіхи	демонструє помітний прогрес	досягає результату за допомогою викладача	потребує подальшого вдосконалення
Виявляє інтерес до навчання.				
Активно, старанно працює на уроці.				
Вміє формулювати питання про незнайомі поняття.				
Доброзичливо ставиться до оточуючих.				
Співпрацює в колективі з іншими учнями.				
Знаходить успішні шляхи вирішення проблем.				
Дотримується правил поведінки під час уроку, гри, відпочинку.				

Спілкується на теми мистецтва в межах навчальної програми державною мовою.				
Виявляє здатність самостійно опрацьовувати навчальний матеріал.				
Висловлює своє ставлення до творів циркового мистецтва.				
Застосовує циркову термінологію під час уроку.				
Знає правила техніки безпеки на заняттях, правила страховки та її види.				
Виконує програмні циркові елементи, демонструє при цьому концентрацію уваги.				
Демонструє володіння техніками виконання базових акробатичних і гімнастичних елементів, вправ та рухів, простих трюків та їх комбінацій.				
Здатний вчасно знаходити, аналізувати та виправляти помилки технічного характеру.				
Демонструє розуміння композиційної побудови циркового номера.				
Уміє відтворювати програмні циркові елементи за допомогою засобів пластичної та музичної виразності.				
Може проаналізувати, надати характеристику власному виступу та виступам інших учнів або артистів професійного цирку.				
Бере участь у мистецьких заходах.*				
Знає правила поведінки під час мистецьких заходів.				

**Заповнюється в 2 семестрі.*

Свідоцтво рекомендовано заповнювати кожного семестру або раз на рік.

**Загальні критерії оцінювання нормативних результатів
по рівнях та в балах учнів на третьому-четвертому роках навчання**

Рівні навчальних досягнень	Бали	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I. Початковий	1	Учень/учениця володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання окремих тренувальних елементів, слабо координує рухи та концентрує увагу.
	2	Учень/учениця володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного засвоювання, частково, на низькому рівні виконує вірно лише окремі елементи та вправи, частково концентрує увагу.
	3	Учень/учениця володіє навчальним матеріалом на рівні початкового виконання елементів та вправ, застосовує обмежену кількість умінь та навичок, самостійно виконує лише незначну частину завдання, не завжди концентрує увагу.
II. Середній	4	Учень/учениця володіє навчальним матеріалом на посередньому рівні, не в повному обсязі виконує завдання, фрагментарно або із суттєвими помилками відтворює елементи, значну частину відтворює на репродуктивному рівні, не завжди координує рухи.
	5	Учень/учениця володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, здатен/здатна за допомогою викладача логічно відтворити значну частину завдання, ще не впевнено його виконує, з помилками відтворює елементи, але відчувуються потенційні можливості учнів.
	6	Учень/учениця може відтворювати значну частину теоретичного та практичного навчального матеріалу, долучається до групових вправ, виявляє знання та розуміння основних елементів, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, робити висновки та виправляти помилки, рухатися більш координовано.
III. Достатній	7	Учень/учениця здатен/здатна самостійно відтворювати та застосовувати вивчений матеріал, аналізувати його, але ще потребує допомоги викладача, має достатній рівень знань, сформовані вміння та навички, виконує нескладні творчі завдання, але робить це ще не впевнено, допускає технічні помилки.
	8	Учень/учениця вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати циркові елементи, самостійно застосовувати їх на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки, але ще під керівництвом викладача, має повний обсяг знань та сформовані вміння та навички, але не все робить впевнено, допускає незначні помилки, які виправляє за допомогою викладача.
	9	Учень/учениця вільно володіє вивченим навчальним матеріалом, застосовує його на практиці, самостійно виправляє допущені помилки, вірно відтворює всі циркові елементи, але припускається незначних неточностей у виконанні деяких вправ, має ґрунтовні знання, на доброму рівні виконує завдання.
IV. Високий	10	Учень/учениця вільно володіє вивченим навчальним матеріалом, виявляє творчі здібності, має міцні знання, розуміє та пояснює спеціальну термінологію, не завжди може обґрунтовано

		проаналізувати своє виконання, має високий рівень знань та навичок, але припускається незначних неточностей, на високому рівні виконує творчі завдання.
	11	Учень/учениця має системні знання, вільно володіє матеріалом, вміє аналізувати та систематизувати його, самостійно використовує знання та вміння у всіх формах роботи на уроці, впевнено, без помилок та артистично виконує різні циркові елементи, вільно використовує набуті навички у творчих завданнях та в груповому номері, правильно відтворює елементи всіх розділів уроку, швидко засвоює всі елементи задані викладачем, технічно виконує вправи, підвищує техніку виконання.
	12	Учень/учениця має свідомі системні знання в межах програми, виявляє особливі здібності, проявляє творчу особистість і вміє самостійно здобувати знання, бездоганно виконує елементи всіх форм роботи на уроці, швидко засвоює матеріал, вміє самостійно реалізувати набуті знання та вміння, відрізняється музикальністю, емоційністю, натхненністю під час виконання творчих завдань, має нестандартне мислення.

Оцінювання на завершальному році опанування навчальної програми передбачає зіставлення досягнень учня/учениці з конкретними очікуваними результатами навчання – підсумковими вимогами випускного класу, визначеними освітньою програмою.